

3167

Δ 1239

N 15

ΜΑΡΚΟΥ ΤΥΛΛΙΟΥ ΚΙΚΕΡΩΝΟΣ

Ο ΤΡΙΤΟΣ ΚΑΙ ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΚΑΤΑ ΚΑΤΙΛΙΝΑ ΛΟΓΟΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ Α. ΚΑΚΡΙΔΗ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΡΩΤΗ

215 x 145

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΑΙ: Ι. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
ΟΔΟΣ ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ 8Α

1931

Τὰ γνήσια αντίτυπα φέρουν τὴν σφραγίδα τοῦ βιβλιοπωλείου τῆς «Ἐστίας».

ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ "ΕΡΜΟΥ", ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ 28, ΑΘΗΝΑΙ

M. TULLI CICERONIS

ORATIO IN CATILINAM TERTIA

QUAM IN CONTIONE QUO DIE ALLOBROGES
INDICARUNT HABUIT

Rem publicam, Quirites, vitamque omnium vestrum, **1**
bona, fortunas, coniuges liberosque vestros atque hoc do- **1**
mucilium clarissimi imperii, fortunatissimam pulcherri-
mamque urbem, hodierno die deorum immortalium summo
erga vos amore, laboribus, consiliis, periculis meis e
flamma atque ferro ac paene ex faucibus fati ereptam
et vobis conservatam ac restitutam videtis. Et si non mi- **2**
nus nobis iucundi atque illustres sunt ii dies, quibus con-
servamur, quam illi, quibus nascimur quod salutis certa
laetitia est, nascendi incerta condicio, et quod sine sensu
nascimur, cum voluptate servamur, profecto quoniam il-
lum, qui hanc urbem condidit, ad deos immortales benevo-
lencia famaue sustulimus, esse apud vos posteroque ve-
stros in honore debebit is, qui eandem hanc urbem condi-
tam amplificatamque servavit. Nam toti urbi, templis, de-
lubris, tectis ac moenibus subiectos prope iam ignes cir-
cumdatosque restinximus, idemque gladios in rem publicam
detractos rettudimus mucronesque eorum a iugulis ve-
stris deiecimus. Quae quoniam in senatu illustrata, pate- **3**
facta, comperta sunt per me, vobis iam exponam breviter,
Quirites, ut, et quanta et quam manifesta, et qua ratione
investigata et comprehensa sint, vos, qui et ignoratis et
expectatis, scire possitis.

Principio ut Catilina paucis ante diebus erupit ex urbe,

cum sceleris cui socios huiusque nefarii belli acerrimos duces Romae reliquisset, semper vigilavi et providi, Quirites, quem ad modum in tantis et tam absconditis insidiis salvi
2 esse possemus. / Nam tum, cum ex urbe Catilinam eiciebam (non enim iam vereor huius verbi invidiam, cum illa magis sit timenda, quod vivus exierit), sed tum, cum illum exterminari volebam, aut reliquam coniuratorum manum simul exituram aut eos, qui restitissent, infirmos sine
- 4 illo ac debiles fore putabam. / Atque ego ut vidi quos maximo furore et scelere esse inflammatos sciebam, eos nobiscum esse et Romae remansisse, in eo omnes dies noctesque consumpsi, ut, quid agerent, quid molirentur, sentirem ac viderem, ut, quoniam auribus vestris propter incredibilem magnitudinem sceleris minorem fidem faceret oratio mea, rem ita comprehenderem, ut tum demum animis salutis vestrae provideretis cum oculis maleficium ipsum videretis. Itaque, ut comperi legatos Allobrogum belli Transalpini et tumultus Gallici excitandi causa a P. Lentulo esse collicitatos, eosque in Galliam ad suos cives eodemque itinere cum litteris mandatisque ad Catilinam esse missos, comitemque iis adiunctum esse T. Volturcium, atque huic esse ad Catilinam data litteras, facultatem mihi oblatam putavi, ut, quod erat difficillimum, quodque ego semper optabam ab dis immortalibus, ut tota res non solum a me, sed etiam a senatu et a vobis manifesto depre-
5 henderetur. / Itaque hesterno die L. Flaccum et C. Pomptinum praetores, fortissimos atque amantissimos rei publicae viros, ad me vocavi, rem exposui, quid fieri placeret, ostendi. Illi autem, qui omnia de re publica praeclara atque egregia sentirent, sine recusatione ac sine ulla mora negotium susceperunt et, cum advesperasceret, occulte ad pontem Mulvium pervenerunt, atque ibi in proximis villis ita bipertito fuerunt, ut Tiberis inter eos et pons interesset. Eodem autem et ipsi sine cuiusquam suspicioné multos fortes viros eduxerant, et ego ex praefectura Reatina complures delectos adulescentes, quorum opera utor adsi-

due in rei publicae praesidio, cum gladiis miseram. Interim tertia fere vigilia exacta cum iam pontem [Mulvium] [magno comitatu] legati Allobrogum ingredi inciperent unaque Volturcius, fit in eos impetus; educuntur et ab illis gladii et a nostris. Res praetoribus erat nota solis, ignorabatur a ceteris. Tum interventu Pomptini atque Flacci pugna, quae erat commissa, sedatur. Litterae, quaecumque erant in eo comitatu, integris signis praetoribus traduntur; ipsi comprehensi ad me, cum iam dilucesceret, deducuntur. Atque horum omnium scelerum inprobissimum machinatorem, Cimbrum Gabinium, statim ad me nihildum suspicantem vocavi; deinde item accersitus est L. Statilius et post eum C. Cethegus; tardissime autem Lentulus venit, credo quod in litteris dandis praeter consuetudinem proxima nocte vigilarat. Cum summis et clarissimis huius civitatis viris, qui audita re frequentes ad me mane convenerant, litteras a me prius aperiri quam ad senatum deferri placeret, ne, si nihil esset inventum, temere a me tantus, tumultus iniectus civitati videretur, negavi me esse facturum, ut de periculo publico non ad consilium publicum rem integram deferrem. Etenim, Quirites, si ea, quae erant ad me delata, reperta non essent, tamen ego non arbitraber in tantis rei publicae periculis esse mihi nimiam diligentiam pertimescendam. Senatum frequentem celeriter, ut vidistis, coëgi. Atque interea statim admonitu Allobrogum C. Sulpicium praetorem, fortem virum, misi, qui ex aedibus Cethegi, si quid telorum esset, efferret; ex quibus ille maximum sicarum numerum et gladiatorum extulit.

Introduxi Volturcium sine Gallis; fidem publicam iussu senatus dedi; hortatus sum, ut ea, quae sciret, sine timore indicaret. Tum ille dixit, cum vix se ex magno timore recreasset, a P. Lentulo se habere ad Catilinam mandata et litteras, ut servorum praesidio uteretur, ut ad urbem quam primum cum exercitu accederet; id autem eo consilio, ut, cum urbem ex omnibus partibus, quem ad modum descri-

ptum distributumque erat incendissent caedemque infinitam civium fecissent, praesto esset ille, qui et fugientes ^{28 X} exciperet et se cum his urbanis ducibus coniungeret. Introducti autem Galli iusiurandum sibi et litteras ab Lentulo, Cethego, Statilio ad suam gentem data esse dixerunt, atque ita sibi ab his et a L. Cassio esse praescriptum, ut equitatum in Italiam quam primum mitterent; pedestres sibi copias non defuturas. Lentulum autem sibi confirmasse ex fati Sibyllinis haruspicumque responsis se esse tertium illum Cornelium, ad quem regnum huius urbis atque imperium pervenire esset necesse; Cinnam ante se et Sullam fuisse. Eundemque dixisse fatalem hunc annum esse ad interitum huius urbis atque imperii, qui esset annus decimus post virginum absolutionem, post Capitolii autem incensionem vicesimus. Hanc autem Cethego cum ceteris controversiam fuisse dixerunt, quod Lentulo et aliis Saturnalibus caedem fieri atque urbem incendi placeret. Cethego nimium id longum videretur. Ac ne longum sit, **5** Quirites, tabellas proferri iussimus, quae a quoque dicebantur datae. Primo ostendimus Cethego; signum cognovit. Nos linum incidimus, legimus. Erat scriptum ipsius manu Allobrogum senatui et populo sese, quae eorum legatis confirmasset, facturum esse; orare, ut item illi facerent, quae sibi eorum legati recepissent. Tum Cethegus, qui paulo ante aliquid tamen de gladiis ac sicis, quae apud ipsum erant deprehensa, respondisset dixissetque se semper bonorum ferramentorum studiosum fuisse, recitatis litteris debilitatus atque abiectus conscientia repente contuit. Introductus est Statilius; cognovit et signum et manum suam. Recitatae sunt tabellae in eandem fere sententiam; confessus est. Tum ostendi tabellas Lentulo et quaesivi, cognosceretne signum. Adnuvit. «Est vero», inquam, «notum quidem signum imago avi tui, clarissimi viri, qui amavit unice patriam et cives suos; quae quidem te a tanto scelere etiam muta re-

vocare debuit». Leguntur eadem ratione ad senatum 11
Allobrogum populumque litterae. Si quid de his rebus di-
cere vellet, feci potestatem. Atque ille primo quidem nega-
vit; post autem aliquanto, toto iam indicio exposito atque
edito, surrexit; quaesivit a Gallis, quid sibi esset cum iis,
quam ob rem domum suam venissent, itemque a Volturcio.
Qui cum illi breviter constanterque respondissent, per quem
ad eum quotiensque venissent, quaesissentque ab eo,
nihilne secum esset de fatis Sibyllinis locutus, tum ille
subito scelere demens, quanta conscientiae vis esset, osten-
dit. Nam, cum id posset infitiri, repente praeter opinio-
nem omnium confessus est. Ita eum non modo ingenium
illud et dicendi exercitatio, qua semper valuit, sed etiam
propter vim sceleris manifesti atque deprehensi impudentia,
qua superabat omnes, improbitasque defecit. Volturcius 12
vero subito litteras proferri atque aperiri iubet, quas sibi a
Lentulo ad Catilinam datas esse dicebat. Atque ibi vehe-
mentissime perturbatus. Lentulus tamen et signum et ma-
num suam cognovit. Erant autem sine nomine, sed ita:
«Quis sim, scies ex eo, quem ad te misi. Cura,
ut vir sis, et cogita, quem in locum sis pro-
gressus. Vide, ecquid tibi iam sit necesse, et
cura, ut omnium tibi auxilia adiungas, etiam
imfimorum». Gabinius deinde introductus cum primo
impudenter respondere coepisset, ad extremum nihil ex iis,
quae Galli insimulabant, negavit. Ac mihi quidem, Quiri- 13
tes, cum illa certissima visa sunt argumenta atque indicia
sceleris, tabellae, signa, manus, denique unius cuiusque
confessio, tum multo certiora illa, color, oculi, voltus, ta-
curnitas. Sic enim obstupuerant, sic terram intuebantur,
sic furtim nonnumquam inter sese aspiciebant, ut non iam
ab aliis indicari, sed indicare se ipsi viderentur.

Indiciis expositis atque editis, Quirites, senatum consu- 6
lui, de summa re publica quid fieri placeret. Dictae sunt a
principibus acerrimae ac fortissimae sententiae, quas sena-
tus sine ulla varietate est secutus. Et quoniam nondum est

perscriptum senatus consultum, ex memoria vobis, Quirites,
14 quid senatus consuerit, exponam. Primum mihi gratiae ver-
bis amplissimis aguntur, quod virtute, consilio, providentia
mea res publica maximis periculis sit liberata. Deinde L.
Flaccus et C. Pomptinus praetores quod eorum opera forti
fidelique usus essem merito ac iure laudantur. Atque etiam
viro forti collegae meo, laus inperitur, quod eos, qui huius
coniurationis participes fuissent, a suis et a rei publicae
consiliis removisset. Atque ita censuerunt, ut P. Lentulus,
cum se praetura abdicasset, in custodiam traderetur; itemque
uti C. Cethegus, L. Statilius, P. Gabinus, cui omnes prae-
sentes erant, in custodiam traderentur; atque idem hoc de-
cretum est in L. Cassium, qui sibi procurationem incenden-
dae urbis depoposcerat, in M. Ceparium, cui ad sollicitan-
dos pastores Apuliam attributam esse erat indicatum, in P.
Furium, qui est ex iis colonis, quos Faesulas L. Sulla
deduxit, in Q. Annum Chilonem, qui una cum hoc Furio
semper erat in hac Allobrogum sollicitatione versatus, in
P. Umbrenum, libertinum hominem, a quo primum Gallos
— 15 ad Gabinium perductos esse constabat. Atque ea lenitate
senatus est usus, Quirites, ut ex tanta coniuratione tanta-
que hac multitudine domesticorum hostium novem homi-
num perditissimorum poena re publica conservata reliquo-
rum mentes sanari posse arbitraretur. Atque etiam suppli-
catio dis immortalibus pro singulari eorum merite meo no-
mine decreta est, quod mihi primum post hanc urbem con-
ditam togato contigit, et his decreta verbis est, «quod
urbem incendiis, caede cives, Italiam
bello liberasset». Quae supplicatio si cum ceteris
supplicationibus conferatur, hoc interest, quod ceterae bene
gesta, haec una conservata re publica constituta est. Atque
illud, quod faciendum primum fuit, factum atque transac-
tum est. Nam P. Lentulus, quamquam patefactis indicis,
confessionibus suis, iudicio senatus non modo praetoris ius,
verum etiam civis amiserat, tamen magistratu se abdicavit,
ut, quae religio C. Mario, clarissimo viro, non fuerat,

quo minus C. Glauciam de quo nihil nominatim erat decretum, praetorem occideret, ea nos religione in privato, P. Lentulo puniendo liberaremur.

Nunc quoniam, Quirites, consceleratissimi periculosissimique belli nefarios duces captos iam et comprehensos 7
tenetis, existimare debetis omnes Catilinae copias, omnes 16
spes atque opes his depulsis urbis periculis concidisse. Quem quidem ego cum ex urbe pellebam, hoc providebam animo, Quirites, remoto Catilina non mihi esse P. Lentuli somnum nec L. Cassi adipem nec Cethegi furiosam temeritatem pertimescendam. Ille erat unus timendus ex istis omnibus, sed tam diu, dum urbis moenibus continebatur. Omnia norat, omnium aditus tenebat; appellare, temptare, sollicitare poterat, audebat. Erat ei consilium ad facinus aptum, consilio autem neque manus neque lingua deerat. Iam ad certas res conficiendas certos homines delectos ac descriptos habebat. Neque vero, cum aliquid mandarat, confectum putabat: nihil erat, quod non ipse obiret, occurreret, vigileret, laboraret; frigus, sitim famem ferre poterat. Hunc ego 17
hominem, tam acrem, tam audacem, tam paratum, tam calidum, tam in scelere vigilantem, tam in perditis rebus diligentem, nisi ex domesticis insidiis in castrense latrocinium compulsem (dicam id, quod sentio, Quirites), non facile hac tantam molem mali a cervicibus vestris depulsem. Non ille nobis Saturnalia constituerat neque tanto ante exitii ac fati diem rei publicae denuntiavisset neque commisisset, ut signum, ut litterae suae testes manifesti sceleris deprehenderentur. Quae nunc illo absente sic gesta sunt ut nullum in privata domo furtum umquam sit tam palam inventum, quam haec tanta in re publica coniuratio manifesto inventa atque deprehensa est. Quodsi Catilina in urbe ad hanc diem remansisset, quamquam, quoad fuit, omnibus eius consiliis occurri atque obstiti, tamen, ut levissime dicam, dimicandum nobis cum illo fuisset, neque nos umquam, cum ille in urbe hostis esset, tantis periculis

rem publicam tanta pace, tanto otio, tanto silentio liberasemus.

8 Quamquam haec omnia, Quirites, ita sunt a me admi-
18 nistrata, ut deorum immortalium nutu atque consilio et
gesta et provisa esse videantur. Idque cum coniectura con-
sequi possumus, quod vix videtur humani consilii tantarum
rerum gubernatio esse potuisse, tum vero ita praesentes
his temporibus opem et auxilium nobis tulerunt, ut eos
paene oculis videre possemus. Nam ut illa omittam, visas
nocturno tempore ab occidente faces ardoremque caeli, ut
fulminum iactus, ut terrae motus relinquam, ut omittam
cetera, quae tam multa nobis consulibus facta sunt, ut
haec, quae nunc fiunt, canere di immortales viderentur,
hoc certe, quod sum dicturus, neque praetermittendum
19 neque relinquendum est. Nam profecto memoria tenetis
Cotta et Torquato consulibus complures in Capitolio res
de caelo esse percussas, cum et simulacra deorum depulsa
sunt et statuae veterum hominum deiectae et legum aera
liquefacta et tactus etiam ille, qui hanc urbem condidit,
Romulus, quem inauratum in Capitolio parvum atque lactantem
uberibus lupinis inhiantem fuisse meministis. Quo quidem
tempore cum haruspices ex tota Etruria convenissent,
caedes atque incendia et legum interitum et bellum civile
ac domesticum et totius urbis atque imperii occasum
adpropinquare dixerunt, nisi di immortales omni ratione
20 placati suo numine prope fata ipsa flexissent. Itaque illorum
responsis tum et ludi per decem dies facti sunt, neque res
ulla, quae ad placandos deos pertineret, praetermissa est.
Idemque iusserunt simulacrum Jovis facere maius et in
excelso collocare et contra, atque antea fuerat, ad orientem
convertere; ac se sperare dixerunt, si illud signum, quod
videtis, solis ortum et forum curiamque conspiceret, fore
ut ea consilia, quae clam essent inita contra salutem urbis
atque imperii, illustrarentur, ut a senatu populoque Romano
perspici possent. Atque illud signum collocandum

consules illi locaverunt ; sed tanta fuit operis tarditas, ut neque superioribus consulibus neque nobis ante hodiernum diem collocaretur. Hic quis potest esse, Quirites, tam aversus 9 a vero, tam praeceps, tam mente captus, qui neget haec omnia, 21 quae videmus, praecipueque hanc urbem deorum immortalium nutu ac potestate administrari? Etenim, cum esset ita responsum, caedes, incendia, interitum rei publicae comparari et ea per cives, quae tum propter magnitudinem scelerum nonnullis incredibilia videbantur, ea non modo cogitata a nefariis civibus, verum etiam suscepta esse sensistis. Illud vero nonne ita praesens est ut nutu Jovis optimi maximi factum esse videatur, ut, cum hodierno die mane per forum meo iussu et coniurati et eorum indices in aedem Concordiae ducerentur, eo ipso tempore signum statueretur? Quo collocato atque ad vos senatumque converso omnia at senatus et vos, quae erant contra salutem omnium cogitata, illustrata et patefacta vidistis. Quo etiam maiore sunt isti odio supplicioque digni, qui non solum vestris domiciliis atque tectis, sed etiam deorum templis atque delubris 22 sunt funestos ac nefarios ignes inferre conati. Quibus ego si me restitisse dicam, nimium mihi sumam et non sim ferendus ; ille, ille Juppiter restitit ; ille Capitolium, ille haec templa, ille cunctam urbem, ille vos omnes salvos esse voluit. Dis ego immortalibus ducibus hanc mentem, Quirites, voluntatemque suscepi atque ad haec tanta indicia perveni. Iam vero [illa Allobrogum sollicitatio, iam] ab Lentulo ceterisque domesticis hostibus tam dementer tantae res creditae et ignotis et barbaris commissaeque litterae numquam essent profecto, nisi ab dis immortalibus huic tantae audaciae consilium esset ereptum. Quid vero ? ut homines Galli ex civitate male pacata, quae gens una restat, quae bellum populo Romano facere et posse et non nolle videatur, spem imperii ac rerum maximarum ultrosibi a patriciis hominibus oblatam neglegerent vestramque salutem suis opibus anteponerent, id non divinitus esse fa-

ctum putatis, praesertim qui nos non pugnando, sed tacendo superare potuerint ?

10 Quam ob rem, Quirites, quoniam ad omnia pulvinaria
23 supplicatio decreta est, celebratote illos dies cum coniugibus ac liberis vestris. Nam multi saepe honores dis immortalibus iusti habiti sunt ac debiti, sed profecto iustiores numquam. Erepti enim estis ex crudelissimo ac miserrimo interitu, et erepti sine caede, sine sanguine, sine exercitu, sine dimicatione; togati me uno togato duce et impera-
24 tore vicistis. Etenim recordamini, Quirites, omnes civiles dissensiones, non solum eas, quas audistis, sed eas, quas vosmet ipsi meministis atque vidistis L. Sulla P. Sulpicium oppressit; C. Marium custodem huius urbis, multosque fortes viros partim eiecit ex civitate, partim interemit. Cn. Octavius consul armis expulit ex urbe collegam; omnis hic locus acervis corporum et civium sanguine redundavit. Superavit postea Cinna cum Mario; tum vero clarissimis viris interfectis lumina civitatis extincta sunt. Ultus est huius victoriae crudelitatem postea Sulla; ne dici quidem opus est, quanta deminutione civium et quanta calamitate rei publicae. Dissensit M. Lepidus a clarissimo et fortissimo viro, Q. Catulo; attulit non tam ipsius interitus rei
25 publicae luctum quam ceterorum. Atque illae tamen omnes dissensiones erant eius modi, quae non ad delendam, sed ad commutandam rem publicam pertinerent. Non illi nullam esse rem publicam, sed in ea, quae esset, se esse principes, neque hanc urbem conflagrare, sed se in hac urbe florere voluerunt. Atque illae tamen omnes dissensiones, quarum nulla exitium rei publicae quaesivit, eius modi fuerunt, ut non reconciliatione concordiae sed internecone civium diiudicatae sint. In hoc autem uno post hominum memoriam maximo crudelissimoque bello, quale bellum nulla umquam barbaria cum sua gente gessit, quo in bello lex haec fuit a Lentulo, Catilina, Cethego, Cassio constituta, ut omnes, qui salva urbe salvi esse possent, in hostium numero ducerentur, ita me

gessi, Quirites, ut salvi omnes conservaremini, et, cum hostes vestri tantum civium superfuturum putassent quantum infinitae caedi restitisset, tantum autem urbis, quantum flamma obire non potuisset, et urbem et cives integros incolumesque servari.

Quibus pro tantis rebus, Quirites, nullum ego a nobis **11** praemium virtutis, nullum insigne honoris, nullum monumentum laudis postulo praeterquam huius diei memoriam **26** sempiternam. In animis ego vestris omnes triumphos meos, omnia ornamenta honoris, monumenta gloriae laudis insignia condi et collocari volo. Nihil me mutum potest delectare, nihil tacitum, nihil denique eius modi quod etiam minus digni adsequi possint. Memoria vestra, Quirites, nostrae res alentur, sermonibus crescent; litterarum monumentis inveterascent et corroborabuntur; eandemque diem intellego, quam spero aeternam fore, propagatam esse et ad salutem urbis et ad memoriam consulatus mei, unoque tempore in hac re publica duos cives exstitisse, quorum alter fines vestri imperii non terrae, sed caeli regionibus terminaret, alter eiusdem imperii domicilium sedesque servaret. Sed quoniam earum rerum, quas ego gessi, non eadem **12** est fortuna atque condicio quae illorum, qui externa **27** bella gesserunt, quod mihi cum iis vivendum est, quos vici ac subegi, illi hostes aut interfectos aut oppressos reliquerunt, vestrum est, Quirites, si ceteris facta sua recte prosunt, mihi mea ne quando obsint, providere. Mentis enim hominum audacissimorum sceleratae ac nefariae ne vobis nocere possent, ego providi, ne mihi noceant; vestrum est providere. Quamquam, Quirites, mihi quidem ipsi nihil ab istis iam noceri potest. Magnum enim est in bonis praesidium, quod mihi in perpetuum comparatum est, magna in re publica dignitas, quae me semper tacita defendet, magna vis conscientiae, quam qui neglegunt, cum me violare volent, se ipsi indicabunt. Est enim in nobis **28** is animus, Quirites, ut non modo nullius audaciae cedamus, sed etiam omnes improbos ultro semper lacessamus.

Quodsi omnis impetus domesticorum hostium depulsus a vobis se in me unum converterit, vobis erit videndum, Quirites, qua condicione posthac eos esse velitis, qui se pro salute vestra obtulerint invidiae periculisque omnibus; mihi quidem ipsi quid est quod iam ad vitae fructum possit adquiri, cum praesertim neque in honore vestro neque in gloria virtutis quidquam videam altius, quo mihi lubeat
29 ascendere? Illud perficiam profecto, Quirites, ut ea, quae gessi in consulatu, privatus tuear atque ornem ut, si qua est invidia is conservanda re publica suscepta, laedat invidios, mihi valeat ad gloriam. Denique ita me in re publica tractabo, ut meminerim semper, quae gesserim, curemque, ut ea virtute, non casu gesta esse videantur. Vos, Quirites, quoniam iam est nox, venerati Jovem illum, custodem huius urbis ac vestrum, in vestra tecta discedite et ea, quamquam iam est periculum depulsum, tamen aequae ac priore nocte custodiis vigiliisque defendite. Id ne vobis diutius faciendum sit, atque ut in perpetua pace esse possitis, providebo.

M. TULLI CICERONIS
IN CATILINAM ORATIO QUARTA
HABITA IN SENATU

Video, patres conscripti, in me omnium vestrum ora 1
atquo oculos esse conversos, video vos non solum de ve- 1
stro ac rei publicae, verum etiam, si id depulsum sit, de
meo periculo esse sollicitos. Est mihi iucunda in malis et
grata in dolore ^{cuius} vestra erga me voluntas, sed eam, per deos
immortales, deponite atque oblii salutis meae de vobis
ac de vestris liberis cogitate. Mihi si haec condicio consu-
latus data est, ut omnis acerbitates, omnis dolores crucia-
tusque perferrem, feram non solum fortiter, verum etiam
lubenter, dum modo meis laboribus vobis populoque Ro-
mano dignitas salusque pariat. Ego sum ille consul, pa- 2—
tres conscripti, cui non forum, in quo omnis aequitas con-
tinetur, non campus, consularibus auspiciis consecratus,
non curia, summum auxilium omnium gentium, non do-
mus, commune perfrugium, non lectus, ad quietem datus,
non denique haec sedes honoris, [sella curulis] umquam
vacua mortis periculo atque insidiis fuit. Ego multa tacui,
multa pertuli, multa concessi, multa meo quodam dolore in
vestro timore sanavi. Nunc si hunc exitum consulatus mei
di immortales esse voluerunt, ut vos populumque Romanum
ex caede miserrima, coniuges liberosque vestros virgines-
que Vestales ex acerbissima vexatione, templa atque delu-
bra, hanc pulcherrimam patriam omnium nostrum ex foe-
dissima flamma, totam Italiam ex bello et vastitate eripe-

rem, quaecumque mihi uni proponetur fortuna, subeatur. Etenim, si P. Lentulus suum nomen inductus a vatibus fatale ad perniciem rei publicae fore putavit, cur ego non laeter meum consulatum ad salutem populi Romani prope fatalem existisse?

2 Quare, patres conscripti, consulite vobis, prospicite
3 patriae, conservate vos coniuges, liberos fortunasque vestras, populi Romani nomen salutemque defendite; mihi parcere ac de me cogitare desinite. Nam primum debeo sperare omnis deos, qui huic urbi praesident, pro eo mihi, ac mereor, relatores esse gratiam; deinde, si quid obtigerit, aequo animo paratoque moriar. Nam neque turpis mors forti viro potest accidere neque immatura consulari nec misera sapienti. Nec tamen ego sum ille ferreus, qui fratris carissimi atque amantissimi praesentis maerore non movear horumque omnium lacrimis, a quibus me circumsessum videtis. Neque meam mentem non domum saepe revocat exanimata uxor et abiecta metu filia et parvulus filius, quem mihi videtur amplecti res publica tamquam obsidem consulatus mei, neque ille, qui exspectans huius exitum diei stat in conspectu meo, gener. Moveor his rebus omnibus, sed in eam partem, uti salvi sint vobiscum omnes etiamsi me vis aliqua oppresserit, potius quam et
4 illi et nos una rei publicae peste pereamus. Quare, patres conscripti, incumdate ad salutem rei publicae, circumspicite omnis procillas, quae impendent, nisi providetis. Non Ti. Gracchus, quod iterum tribunus plebei fieri voluit, non C. Gracchus, quod agrarios concitare conatus est, non L. Saturninus, quod C. Memmium occidit, in discrimen aliquod atque in vestrae severitatis iudicium adducitur; tenentur
ii, qui ad urbis incendium, ad vestram omnium caedem, ad Catilinam accipiendum Romae restiterunt, tenentur litterae, signa, manus, denique unius cuiusque confessio; sollicitantur Allobroges, servitia excitantur. Catilina accersitur; id est initum consilium, ut interfectis omnibus nemo ne ad deplorandum quidem populi Romani nomen atque ad la-

mentandam tanti imperii calamitatem relinquatur. Haec **3**
omnia indices detulerunt, rei confessi sunt, vos multis iam **5**
iudiciis iudicavistis, primum quod mihi gratias egistis sin-
gularibus verbis et mea virtute atque diligentia perditorum
hominum coniurationem patefactam esse decrevistis, deinde
quod P. Lentulum se abdicare praetura coegistis, tum
quod eum et ceteros, de quibus iudicastis, in custodiam
dandos censuistis, maximeque quod meo nomine supplica-
tionem decrevistis, qui honos togato habitus ante me est
nemini; postremo hesterno die praemia legatis Allobro-
gum Titoque Volturcio dedistis amplissima. Quae sunt omnia
eius modi, ut ii, qui in custodiam nominatim dati sunt,
sine ulla dubitatione a vobis damnati esse videantur.

— Sed ego institui referre ad vos, patres conscripti, tam- **6**
quam integrum et de facto quid iudicetis, et de poena
quid censeatis. Illa praedicam, quae sunt consulis. Ego
magnum in re publica versari furorem et nova quaedam
misceri et concitari mala iam pridem videbam, sed hanc
tantam, tam exitiosam haberi coniurationem a civibus
numquam putavi. Nunc quicquid est, quocumque vestrae
mentes inclinant atque sententiae, statuendum vobis ante
noctem est. Quantum facinus ad vos delatum sit, videtis.
Huic si paucos putatis adfines esse, vehementer erratis. La-
tius opinione disseminatum est hoc malum; manavit non
solum per Italiam, verum etiam transcendit Alpes et ob-
scure serpens multas iam provincias occupavit. Id opprimi
sustentando et prolatando nullo pacto potest; quaecumque
ratione placet, celeriter vobis vindicandum est.

Video duas adhuc esse sententias, unam D. Silani, qui **4**
censet eos, qui haec delere conati sunt, morte esse mul- **7**
tandos, alteram C. Caesaris, qui mortis poenam removel,
ceterorum suppliciorum omnis acerbitates amblectitur.
Uterque et pro sua dignitate et pro rerum magnitudine in
summa severitate versatur. Alter eos, qui nos omnis, [qui
populum Romanum] vita privare conati sunt, qui delere

79. I. 35
imperium, qui populi Romani nomen extinguere punctum temporis frui vita et hoc communi spiritu non putat oportere, atque hoc genus poenae saepe in improbos civis in hac re publica esse usurpatum recordatur. Alter intellegit mortem ab dis immortalibus non esse supplicii causa constitutam, sed aut necessitatem naturae aut laborum ac miseriarum quietem esse. Itaque eam sapientes numquam inviti, fortes saepe etiam lubenter oppetiverunt. Vincula vero, et ea sempiterna, certe ad singularem poenam nefarii sceleris inventa sunt. Municipiis dispertiri iubet. Habere videtur ista res iniquitatem, si imperare velis, difficultatem, si rogare. Decernatur tamen, si placet. Ego enim suscipiam et, ut spero, reperiam, qui id, quod salutis omnium causa statueritis, non putent esse suae dignitatis recusare. Adiungit gravem poenam municipiis, si quis eorum vincula ruperit; horribiles custodias circumdat et dignas scelere hominum perditorum; sancit, ne quis eorum poenam, quos condemnat, aut per senatum aut per populum levare possit; eripit etiam spem, quae sola homines in miseriis consolari solet. Bona praeterea publicari iubet; vitam solam relinquit nefariis hominibus; quam si eripuisset, multos una dolores animi atque corporis et omnis scelerum poenas ademisset. Itaque ut aliqua in vita formido improbis esset posita, apud inferos eius modi quaedam illi antiqui supplicia impiis constituta esse voluerunt, quod videlicet intellegebant his remotis non esse mortem ipsam pertimescendam.

5 Nunc, patres conscripti, ego mea video quid intersit.
9 Si eritis secuti sententiam C. Caesaris, quoniam hanc is in re publica viam, quae popularis habetur, secutus est, fortasse minus erunt hoc auctore et cognitore huiusce sententiae mihi populares impetus pertimescendi; sin illam alteram nescio an amplius mihi negotii contrahatur. Sed tamen meorum periculorum rationes utilitas rei publicae vincat. Habemus enim a Caesare, sicut ipsius dignitas et maiorum eius amplitudo postulabat, sententiam tam-

quam obsidem perpetuae in rem publicam voluntatis. Intellectum est, quid interesset inter levitatem contionatorum et animum vere popularem saluti populi consulentem. Video de istis, qui se populares haberi volunt, abesse non neminem, ne de capite videlicet civium Romanorum sententiam ferat. Is et nudius tertius in custodiam civis Romanos dedit et supplicationem mihi decrevit et indices hesterno die maximis praemiis adfecit. Iam hoc nemini dubium est, qui reo custodiam, quaesitori gratulationem, indici praemium decrerit, quid de tota re et causa iudicarit. At vero C. Caesar intellegit legem Semproniam esse de civibus Romanis constitutam; qui autem rei publicae sit hostis, eum civem esse nullo modo posse; denique ipsum latorem Semproniae legis iniussu populi poenas rei publicae dependisse. Idem ipsum Lentulum, largitorem et prodigum, non putat, cum de pernicie populi Romani, exitio huius urbis tam acerbe, tam crudeliter cogitarit, etiam appellari posse popularem. Itaque homo mitissimus atque lenissimus non dubitat P. Lentulum aeternis tenebris vinculisque mandare et sancit in posterum, ne quis huius supplicio levando se iactare et in pernicie populi Romani posthac popularis esse possit. Adiungit etiam publicationem bonorum, ut omnis animi, cruciatus et corporis etiam egestas ac mendicitas consequatur. Quam ob rem, sive hoc statueritis, dederitis mihi comitem ad contionem populo carum atque iucundum, sive Silani sententiam sequi malueritis, facile me atque vos a crudelitatis vituperatione populo Romano *purgabo* atque obtinebo eam multo leniorem fuisse. > 79.

Quamquam, patres conscripti, quae potest esse in tanti sceleris immanitate punienda crudelitas? Ego enim de meo sensu iudico. Nam ita mihi salva republica vobiscum perfrui liceat, ut ego, quod in hac causa vehementior sum, non atrocitate animi moveor—quis enim est me mitior?—sed singulari quadam humanitate et misericordia. Videor enim mihi videre hanc urbem, lucem orbis terrarum atque

arcem omnium gentium, subito uno incendio concidentem, cerno animo sepulta in patria miseros atque insepultos acervos civium, versatur mihi ante oculos aspestus Cethegi et furor in vestra caede bacchantis. Cum vero mihi proposui regnantem Lentulum, sicut ipse se ex fati sperasse confessus est, purpuratum esse huic Gabinium, cum exercitu venisse Catilinam, tum lamentationem matrum familias, tum fugam virginum atque puerorum ac vexationem virginum Vestalium, perhorresco et, quia mihi vehementer haec videntur misera atque miseranda, idcirco in eos, qui ea perficere voluerunt, me severum vehementemque praebeo. Etenim quaero, si quis pater familias liberis suis a servo interfectis, uxore occisa, incensa domo supplicium de servo *non* quam acerbissimum sumpserit, utrum is clemens ac misericors an inhumanissimus et crudelissimus esse videatur? Mihi vero importunus ac ferreus, qui non dolore et cruciatu nocentis suum dolorem cruciatumque lenierit. Sic nos in his hominibus, qui nos, qui coniuges, qui liberos nostros trucidare voluerunt, qui singulas unius cuiusque nostrum domos et hoc universum rei publicae domicilium delere conati sunt, qui id egerunt, ut gentem Allobrogum in vestigiis huius urbis atque in cinere deflagrati imperii collocarent, si vehementissimi fuerimus, misericordes habebimur; sin remissiores esse voluerimus, summae nobis crudelitatis in patriae civiumque pernicie fama subeunda est.

13 Nisi vero cuiquam L. Caesar, vir fortissimus et amantissimus rei publicae, crudelior nudius tertius visus est, cum sororis suae, feminae lectissimae, virum praesentem et audientem vita privandum esse dixit, cum iure avum suum iussu consulis interfectum filiumque eius impuberem legatum a patre missum in carcere necatum esse dixit. Quorum quod simile factum, quod initum delendae rei publicae consilium? Largitionis voluntas tum in re publica versata est et partium quaedam contentio. Atque illo tempore huius avus Lentuli, vir clarissimus, armatus Gracchum est persecutus. Ille etiam grave tum vulnus accepit, ne quid de summa republica de-

minueretur; hic ad evertenda rei publicae fundamenta Gallos accersit, servitia concitat, Catilinam vocat, adtribuit nos trucidandos Cethego et ceteros civis interficiendos Gabinio, urbem inflammandam Cassio, totam Italiam vastandam diripiendamque Catilinae. Vereamini censeo, ne in hoc scelere tam immani ac nefando aliquid severius statuisset videamini; multo magis est verendum, ne remissione poenae crudeles in patriam quam ne severitate animadversionis nimis vehementes in acerbissimos hostis fuisse videamur.

Sed ea, quae exaudio, patres conscripti, dissimulare non 7
possum. Iaciuntur enim voces, quae perveniunt ad auris 14
meas, eorum, qui vereri videntur, ut habeam satis praesidii ad ea, quae vos statueritis hodierno die, transigunda. Omnia et provisata et parata et constituta sunt, patres conscripti, cum mea summa cura atque diligentia, tum etiam multo maiore populi Romani ad summum imperium retinendum et ad communes fortunas conservandas voluntate. Omnes adsunt omnium ordinum homines, omnium *generum*, *omnium* denique aetatum; plenum est forum, plena templa circum forum, pleni omnes aditus huius templi ac loci. Causa est enim post urbem conditam haec inventa sola in qua omnes sentirent unum atque idem praeter eos, qui cum sibi viderent esse pereundum, cum omnibus potius quam soli perire voluerunt. Hosce ego homines excipio et 15
secerno lubenter neque in improborum civium, sed in acerbissimorum hostium numero habendos puto. Ceteri vero, di immortales! qua frequentia, quo studio, qua virtute ad communem salutem dignitatemque consentiunt! Quid ego hic equites Romanos commemorem? qui vobis ita summam ordinis consiliique concedunt, ut vobiscum de amore rei publicae certent; quos ex multorum annorum dissensione huius ordinis ad societatem concordiamque revocatos hodiernus dies vobiscum atque haec causa coniungit. Quam coniunctionem si in consulatu confirmatam meo perpetuam in re publica tenuerimus, confirmo vobis nullum posthac malum civile ac domesticum ad ullam rei publicae partem

- esse venturum. Pari studio defendundae rei publicae con-
nisse video tribunos aerarios, fortissimos viros : scribas item
universos, quos cum casu hic dies ad aerarium frequentas-
set, video ab exspectatione sortis ad salutem communem
16 esse conversos. Omnis ingenuorum adest multitudo, etiam
tenuissimorum. Quis est enim, cui non haec templa, aspe-
ctus urbis, possessio libertatis, lux denique haec ipsa et
[hoc] commune patriae solum cum sit carum, tum vero
8 dulce atque iucundum ? Operae pretium est, patres conscri-
pti, libertinorum hominum studia cognoscere, qui sua vir-
tute fortunam huius civitatis consecuti vere hanc suam
esse patriam iudicant, quam quidam hic nati, et summo
nati loco, non patriam suam, sed urbem hostium esse iudi-
caverunt. Sed quid ego hosce homines ordinesque comme-
moro, quos privatae fortunae, quos communis res publica, quos
denique libertas, ea quae dulcissima est, ad salutem patriae
defendendam excitavit ? Servus est, nemo, qui modo tole-
rabili condicione sit servitutis, qui non audaciam civium
perhorrescat, qui non haec stare cupiat, qui non [tantum]
quantum audet et quantum potest conferat ad communem
17 salutem voluntatis. Quare si quem vestrum forte commo-
vet hoc, quod auditum est, lenonem quendam Lentuli con-
cursare circum tabernas, pretio sperare sollicitari posse
animos egentium atque imperitorum, est id quidem coe-
ptum atque temptatum, sed nulli sunt inventi tam aut for-
tuna miseri aut voluntate perditii, qui non illum ipsum sel-
lae atque operis et quaestus cotidiani locum, qui non cu-
bile ac lectulum suum, qui denique non cursum hunc otio-
sum vitae suae salvum esse velint. Multo vero maxima
pars eorum, qui in tabernis sunt, immo vero — id enim po-
tius est dicendum — genus hoc universum amantissimum
est otii. Etenim omne instrumentum, omnis opera atque
questus frequentia civium sustentatur, alitur otio ; quorum
si quaestus oclusis tabernis minui solet, quid tandem in-
censis futurum fuit ?
18 Quae cum ita sint, patres conscripti, vobis populi Ro-

mani praesidia non desunt ; vos ne populo Romano deesse videamini, providete. Habetis consulem ex plurimis periculis et insidiis atque ex media morte non ad vitam suam, sed ad salutem vestram reservatum. Omnes ordines ad conservandam rem publicam mente, voluntate, studio, virtute, voce consentiunt. Obsessa facibus et telis impiae coniurationis vobis supplex manus tendit patria communis, vobis se, vobis vitam omnium civium, vobis arcem et Capitolium, vobis aras Penatium, vobis illum ignem Vestae sempiternum, vobis omnium deorum templa atque delubra, vobis muros atque urbis tecta commendat. Praeterea de vestra vita, de coniugum vestrarum atque liberorum anima, de fortunis omnium, de sedibus, de focus vestris hodierno die vobis iudicandum est. Habetis ducem memorem vestri, oblitum sui, quae non semper facultas datur ; habetis omnis ordines, omnis homines, universum populum Romanum, id quod in civili causa hodierno die primum videmus, unum atque idem sentientem. Cogitate, quantis laboribus fundatum imperium, quanta virtute stabilitam libertatem, quanta deorum benignitate auctas exaggeratasque fortunas una nox paene delerit. Id ne umquam posthac non modo [non] confici, sed ne cogitari quidem possit a civibus, hodierno die providendum est. Atque haec, non ut vos, qui mihi studio paene praecurritis, excitarem, locutus sum, sed ut mea vox, quae debet esse in re publica princeps, officio functa consulari videretur.

Nunc, antequam ad sententiam redeo, de me pauca dicam. Ego, quanta manus est coniuratorum, quam videtis esse permagnam, tantam me inimicorum multitudinem suscepisse video ; sed eam esse iudico turpem et infirmam et [contemptam et] abiectam. Quodsi aliquando alicuius furore et scelere concitata manus ista plus valuerit quam vestra ac rei publicae dignitas, me tamen meorum factorum atque consiliorum numquam, patres conscripti, paenitebit. Etenim mors, quam illi [mihi] fortasse minitantur, omnibus est parata ; vitae tantam laudem, quanta vos me vestris

decretis honestatis, nemo est adsecutus. Ceteris enim bene
gesta, mihi uni conservata re publica gratulationem decre-
21 vistis. Sit Scipio clarus ille, cuius consilio atque virtute
Hannibal in Africam redire atque [ex] Italia decedere co-
actus est, ornetur alter eximia laude Africanus, qui duas
urbes huic imperio infestissimas, Carthaginem Numantiam-
que, delevit, habeatur vir egregius Paulus ille, cuius cur-
rum rex potentissimus quondam et nobilissimus Perses ho-
nestavit, sit aeterna gloria Marius, qui bis Italiam obsidione
et metu servitutis liberavit, anteponatur omnibus Pompeius,
cuius res gestae atque virtutes isdem quibus solis cursus
regionibus ac terminis continentur; erit profecto inter ho-
rum laudes aliquid loci nostrae gloriae, nisi forte maius est
patefacere nobis provincias, quo exire possimus, quam cu-
rare, ut etiam illi, qui absunt, habeant, quo victores rever-
22 tantur. Quamquam est uno loco conditio melior externae
victoriae quam domesticae, quod hostes alienigenae aut op-
pressi serviunt aut recepti [in amicitiam] beneficio se obli-
gatos putant; qui autem ex numero civium dementia ali-
qua depravati hostes patriae semel esse coeperunt, eos cum
a pernicie rei publicae reppuleris, nec vi coërcere nec bene-
ficio placare possis. Quare mihi cum perditis civibus aeter-
num bellum susceptum esse video. Id ego vestro honorum-
que omnium auxilio memoriaque tantorum periculorum,
quae non modo in hoc populo, qui servatus est, sed in om-
nium gentium sermonibus ac mentibus semper haerebit, a
me atque a meis facile propulsari posse confido. Neque ulla
profecto tanta vis reperietur, quae coniunctionem vestram
equitumque Romanorum et tantam conspirationem bono-
rum omnium confringere et labefactare possit.

11 Quae cum ita sint, pro imperio, pro exercitu, pro pro-
23 vincia, quam neglexi, pro triumpho ceterisque laudis insi-
gnibus, quae sunt a me propter urbis vestraeque salutis
custodiam repudiata, pro clientelis hospitibusque provinci-
alibus, quae tamen urbanis opibus non minore labore tueor
quam comparo, pro his igitur omnibus rebus, pro meis in

vos singularibus studiis proque hac, quam perspicitis, ad conservandam rem publicam diligentia nihil a vobis nisi huius temporis totiusque mei consulatus memoriam postulo; quae dum erit in vestris fixa mentibus, tutissimo me muro saeptum esse arbitrabor. Quodsi meam spem vis improborum sefellerit atque superaverit, commendo vobis parvum meum filium, cui profecto satis erit praesidii non solum ad salutem, verum etiam ad dignitatem, si eius, qui haec omnia suo solius periculo conservarit, illum filium esse memineritis. Quapropter de summa salute vestra po-24 pulique Romani, de vestris coniugibus ac liberis, de aris ac focus, de fanis atque templis, de totius urbis tectis ac sedibus, de imperio ac libertate, de salute Italiae, de universa re publica decernite diligenter, ut instituistis, ac fortiter. Habetis eum consulem, qui et parere vestris decretis non dubitet et ea, quae statueritis, quoad vivet, defendere et per se ipsum praestare possit.

cor singularibus status proprie hac quam perspicitur ad
 conservandam rem publicam diligentis nihil a vobis nisi
 nihil tempore totiusque mei consularis memoriam pos-
 sibi: quae dicit in vestris litteris mentibus, talisimo ne-
 tunc scilicet esse arbitror. Quodsi incerta sunt in
 propositum scilicet atque subversum, commendo vobis par-
 vam mentem illam, cui prodest satis est praesidium non so-
 lum ad salutem, verum etiam ad dignitatem, si tunc non
 laqueo mitti, no solius periculo conservari, illam illam
 esse incertam. Quodpropter de summa salute vestra, et
 vobis, Romam, de vestris coniugibus ac liberis, de his ac
 totis, de laetis, de totis, de totis, de totis, de totis, de
 me, de impio ac liberto, de salute, de salute, de salute,
 re publica, de vobis, de vobis, de vobis, de vobis, de vobis,
 libello, cum consulari, qui et patris, vestris, de vobis, non
 libello, et cum, de vobis, de vobis, de vobis, de vobis, et per
 se, de vobis, de vobis, de vobis, de vobis, de vobis, de vobis,

Δ. 1239

ΜΑΡΚΟΥ ΤΥΛΛΙΟΥ ΚΙΚΕΡΩΝΟΣ

Ο ΤΡΙΤΟΣ ΚΑΙ ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΚΑΤΑ ΚΑΤΙΛΙΝΑ ΛΟΓΟΣ

ΔΙΑ ΤΗΝ Ε΄ ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΥΠΟ

ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ Α. ΚΑΚΡΙΔΗ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΡΩΤΗ

Τιμᾶται μετὰ τοῦ βιβλίου, καὶ φόρου δρ. 6.80
(Βιβλιόσημον καὶ φόρος Ἀναγκ. Δανείου ἀξίας δρ. 2.40)

Ἀριθ. Ἐγκριτικῆς ἀποφάσεως 37434

Ἀριθ. ἀδείας κυκλοφορίας 56939

13-10-1931

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΑΙ: Ι. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,"

ΟΔΟΣ ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ 8Α

1931

Ἀριθμ. { Πρωτ. 37434
Διεκπ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 28 Ἰουλίου 1930

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Π ρ ὶ ς

τοὺς ἐκδότας κ.κ. Ἰωάν. Κολλάρον καὶ Σίαν

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι δι' ἡμετέρας αὐταρίθμου καὶ ἀπὸ 23 Ἰουνίου 1930 πράξεως καταχωρίσθεις ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 86 τῆς 15 Ἰουλίου 1930 φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως (Τεῦχος Β'), ἐνεκρίθη, συμφώνως τῷ Νόμῳ 3438, τὸ ὑφ' ὑμῶν ὑποβληθὲν πρὸς κρίσιν διδακτικὸν βιβλίον **Θεοφ. Κακριδῆ Μ. Τ. Κικέρωνος Ὁ τρίτος καὶ τέταρτος κατὰ Καυλίνα λόγος** διὰ τὴν πέμπτην τάξιν τῶν ἑξαταξίων γυμνασίων διὰ **τέσσαρα** σχολικὰ ἔτη, ἦτοι ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1930—1931 ἕως τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1933—1934 ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν αὐτοῦ ἀηφθῶσιν ὑπ' ὄψει καὶ ἐκτελεσθῶσιν αἱ ὑπὸ τῆς οἰκείας ἐπιτροπῆς ὑποδειχθεῖσαι τροποποιήσεις.

Ὁ Ὑπουργός

Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

ΑΡΘΡΟΝ 9ον τοῦ ἀπὸ 26ης Ἰουλίου 1929

Πρεσβρικοῦ Διατάγματος

Τὰ διδακτικὰ βιβλία τὰ πωλούμενα μαζρὰν τοῦ τόπου τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐπιτρέπεται νὰ πωλῶνται ἐπὶ τιμῇ ἀνωτέρα κατὰ 20% τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παρόντος Διατάγματος κανονισθείσης ἀνευ βιβλιοσημοῦ τιμῆς πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δαπάνης συσκευῆς, τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως ἐπὶ τῆς τελευταίας σελίδος τοῦ ἐξωφύλλου ἐκτυποῦται τὸ παρὸν ἄρθρον.

